SUOMEN YLIOPPILASKUNTIEN LIITTO
FINLANDS STUDENTKÅRERS FÖRBUND
NATIONAL UNION OF UNIVERSITY STUDENTS IN FINLAND

8.11.2023

Sivistysvaliokunnalle

Sivistysvaliokunta torstai 09.11.2023 klo 12.30 / HE 80/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Lausunto hallituksen esityksestä opintotukilain muuttamisesta (HE 80/2023 vp)

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL kiittää sivistysvaliokuntaa lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä opintotukilain muuttamisesta HE 80/2023 vp. Kunnioittavasti SYL lausuu seuraavaa.

Opintolainan valtiontakauksen korottaminen

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä opintotukilain muuttamisesta esitetään korotettavaksi yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden kuukausittaista opintolainan valtiontakausta 650 eurosta 850 euroon kotimaisessa oppilaitoksessa ja 800 eurosta 1000 euroon ulkomaisessa oppilaitoksessa. Korotus kotimaassa suoritettavaan tutkintoon myönnettävän takauksen määrään on yli 30 prosenttia, joten korotus on huomattava. Korotuksen myötä tyypillisen viiden vuoden mittaisen kandidaatin ja maisterin tutkintojen kokonaisuuden suorittamisen aikainen 48 opintotukikuukauden opintolainamäärä nousee 31 200 eurosta 40 800 euroon eli opintolainan maksimimäärä nousee 9 600 eurolla.

Opintolainan valtiontakauksen korotus on itsessään myönteinen toimi, jolla parannetaan opiskelijoiden käytettävissä olevien varojen määrää. SYL arvioi, että vuoden 2024 tasolla opiskelijoiden käytettävissä olevien raha- ja lainamääräisten etuuksien kokonaismäärä on toimeentulon kannalta riittävällä tasolla ainakin yksinasuville opiskelijoille ja opiskelijapariskunnille. SYL on eduskuntavaalikampanjassaan ehdottanut opiskelijoiden etuuksien nostamista tasolle, joka ylittää virallisen köyhyysrajan ja tämän tavoitteen opintolainan valtiontakauksen korotus täyttää. **SYLin ehdotuksen mukaan opintotuen korotus riittävälle tasolle olisi tullut toteuttaa parantamalla opintotukea opintorahan eikä opintolainan valtiontakauksen korotuksella, joten tältä osin SYL on hyvin tyytymätön lausuttavana olevaan esitykseen.**

Opintolainan valtiontakauksen korotuksen myötä opintotuesta tulee entistä

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Lapinrinne 2, 00180 HELSINKI
Sähköposti: syl@syl.fi
Y-tunnus: 0202339-6S
syl.fi

lainapainotteisempi. Korkeakouluopiskelijalle opintolainan osuus nousee noin 75 prosenttiin opintotuesta ja yli 60 prosenttiin etuuksista, jos myös asumistuki huomioidaan. SYL katsoo, että vastuu opintojen aikaisen toimeentulon rahoittamisesta on liiaksi opiskelijalla itsellään ja sen vuoksi opintorahan osuutta opintotuesta tulisi korottaa opintolainaosuuden sijaan.

SYL ei ota kantaa alle 18-vuotiaiden opintolainan määrään, sillä yliopisto-opiskelijat ovat lähes poikkeuksetta täysi-ikäisiä.

Opintolainahyvitykseen huomioitavaa lainaosuutta tulisi korottaa yhtäläisesti

Lakiehdotuksessa korotetaan opintolainan valtiontakausta 200 eurolla, mutta samalla ei ehdoteta korotettavaksi opintolainahyvityksessä huomioitavaa lainamäärää vastaavasti. Näin ollen korotuksen jälkeen lainamäärä kotimaassa suoritettaviin opintoihin olisi 850 euroa, josta opintolainahyvitykseen huomioitaisiin vain 400 euroa eli alle puolet. SYL pitää tätä vakavana puutteena, joka rapauttaa ja heikentää opintolainahyvitystä suhteessa saatuun opintolainamäärään.

SYL ehdottaa, että lakiehdotusta muutetaan niin, että opintolainahyvitykseen huomioitavaa lainamäärää nostetaan vastaavasti opintolainan valtiontakauksen noston yhteydessä niin, että se olisi kotimaassa suoritettavista tutkinnoista 600 euroa ja ulkomailla suoritettavista tutkinnoista 900 euroa opintotukikuukautta kohden.

Opintolainahyvityksen nostaminen samassa suhteessa valtiontakauksen korotuksen kanssa vaikuttaisi myös vastavalmistuneiden velkaantumiseen vähentävästi, jolloin voitaisiin välttää opintovelkojen kasvun negatiivisia seurauksia.

Opiskelijoiden velkataakan kasvu tulee jatkumaan

SYL pitää vääjäämättömänä sitä, että opintolainan valtiontakauksen korotus tulee johtamaan opiskelijoiden velkaantumisen huomattavaan lisääntymiseen etenkin, kun rahamääräisten etuuksien taso heikkenee tulevina vuosina voimakkaasti. Keskimääräinen opintolainamäärä maisteriksi valmistuvalla on nykyisin 22 400 euroa ja SYL arvioi lainamäärien kasvavan lähivuosina 30 000 euron tasolle johtuen opiskelijoiden heikkenevästä toimeentulosta, nousseesta korkotasosta sekä esitetystä opintolainan valtiontakauksen korotuksesta.

Opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden velkaantuminen tulee vaikeuttamaan suurten elämän virstanpylväiden saavuttamista. Esimerkiksi perheen perustaminen, asunnon hankkiminen ja muut keskeiset taloudellisesta asemasta enemmän tai vähemmän riippuvaiset monille tärkeät elämän tavoitteet voivat viivästyä vuosilla kasvaneen opintovelan vuoksi.

Lisäksi opiskelijoiden velkaantuminen johtaa todennäköisesti taloudellisen eriarvoisuuden voimistumiseena. Osa opiskelijoista pystyy opintojensa aikana työskentelemään, välttämään

velkaantumista ja mahdollisesti rakentamaan varallisuuttaan, kun taas heikommin pärjäävät velkaantuvat syvemmin.

Opintolainan turvallisuutta on parannettava

Opintolainasta on tullut viime vuosien aikana huomattavasti laajemmin ja suuremmassa määrin hyödynnetty opintojen aikaisen toimeentulon lähde. Opintotuen lainapainotteisuuden lisääminen erityisesti vuoden 2017 muutosten sekä nyt lausuttavana olevan hallituksen esityksen myötä ovat johtaneet ja johtavat opintolainamäärien voimakkaaseen kasvuun. Opintolainamäärien kasvaessa myös opintolainaan liittyvä korkoriski on kasvanut ja opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden kokema lainaan liittyvä epävarmuus on lisääntynyt. Opintolainat ovat entistä useammin osallisena nuorten aikuisten velkaongelmissa, valtion maksamat opintolainan takausvastuusuoritukset ovat kasvaneet ja maksettujen korkoavustusten määrät ovat nousussa.

SYL pitää tarpeellisena, että opintolainan turvallisuuden parantamisen keinoja selvitetään ja pannaan toimeen, jotta opintolainan turvallisuus voidaan varmistaa ja jotta opiskelijat pystyvät keskittymään päätoimiseen opiskeluun ilman lainaan liittyvän riskin uhkaa. SYL on ehdottanut valtion tarjoaman korkosuojan säätämistä opintolainoihin ja korkoavustuksen ehtojen parantamista keinoina reagoida opintolainan entistä huomattavampiin riskeihin.

Huoltajakorotuksen korotus

Opintotuen huoltajakorotus on syyslukukaudella 2023 määrältään 122,05 euroa, jossa on huomioitu vuoden 2023 määräaikainen 10 euron korotus. Lausuttavana olevalla opintotukilain muutoksella huoltajakorotukseen tehdään 30 euron korotus, eli se nousee vuoden 2023 tasoon nähden 20 eurolla. Opiskelijavanhemman huoltajakorotuksella korotettuun opintorahaan kohdistuu näiden muutosten lisäksi vuosina 2024-2027 indeksijäädytys, joka tarkoittaa noin 43 euron heikennystä opintorahan ostovoimaan.

Nämä muutokset huomioiden huoltajan saaman opintorahan ostovoima heikkenee vuosina 2023-2027 noin 23 eurolla ja jos vuoden 2023 määräaikainen korotus jätetään huomiotta, ostovoima heikkenee 13 eurolla. **SYL katsoo, että huoltajakorotuksen korotus on tarpeellinen, mutta indeksijäädytykset huomioiden sitä ei voi pitää tosiasiallisena parannuksena perheellisten opiskelijoiden toimeentuloon.**

Yleisesti opiskelijoiden etuuksista vaalikaudella 2023-2027

Lausuttavana olevan esityksen sisältämä ehdotus opintotuen opintolainaosuuden korottamisesta 200 eurolla liittyy Orpon hallituksen toteuttamaan laajempaan sosiaaliturvan leikkausten kokonaisuuteen, joka vaikuttaa myös opiskelijoiden etuuksiin. Opintotuen lainaosuuden korotuksella kompensoidaan erityisesti asumistuen leikkausista (HE 74/2023) ja useimpien etuuksien indeksijäädytyksistä (HE 75/2023) seuraavaa opiskelijoiden rahamuotoisten etuuksien heikennystä.

Taulukossa 1 on eritelty Orpon hallituksen päätösten vaikutuksia korkeakouluopiskelijan kuukausittaiseen toimeentuloon. Rahamuotoisten etuuksien heikennykset ovat noin 100-150 euroa kuukaudessa ja korotetun opintolainaosuuden tuottaman koron laskennallinen vaikutus korkeintaan 32 euroa sen lisäksi. Kaiken kaikkiaan päätoimisen opiskelijan etuudet heikkenevät lähes viidenneksellä. Päätösten toteutuessa rahamuotoisten etuuksien taso tulee olemaan ostovoimaltaan vuonna 2027 alimmalla tasollaan kevään 1992 jälkeen.

Taulukko 1: Opiskelijoiden etuuksiin kohdistuvien muutoksien vaikutus kuukausitasolla vuonna 2027

Muutos korkeakouluopiskelijoiden toimeentulossa	**Vaikutus**
Opintorahan indeksijäädytys	- 31,70 €/kk
Asumistuen indeksijäädytys	- n. 32 - 48 €/kk
Asumistuen leikkaukset	- 39,40 - 71,50 €/kk
Korotetusta opintolainaosuudesta aiheutuva korko (ol. 4 %)	- 32 €/kk
Yhteensä	**- n. 135,10 - 183,20 €/kk**

SYL arvioi, että etuuksiin suunnitellut leikkaukset kasaantuvat opiskelijoille kohtuuttomasti, ne ovat mittaluokaltaan suuria ja vaikutuksiltaan vakavia. SYL arvioi, että toimeentulon leikkaukset heikentävät perustavanlaatuisesti kouluttautumisen ja päätoimisen opiskelun mahdollisuuksia, kun edellytykset opiskelun aikaiselle toimeentulolle heikkenevät. Sillä tulee olemaan kielteinen vaikutus opiskelijoiden mielen hyvinvointiin ja opiskelukykyyn, joiden perusta turvattu ja riittävä toimeentulo on. SYL on huolissaan erityisesti heikommin opiskelun edellytyksin varustettujen opiskelijoiden, kuten perheellisten, osaopiskelukykyisten sekä mielenterveyden ja muista terveysvaikeuksista kärsivien mahdollisuudesta opiskella päätoimisesti tulevaisuudessa. Onkin todennäköistä, että opiskelijoiden sosiaalinen ja taloudellinen eriytyminen tulee voimistumaan, kun hyvin pärjäävät opiskeijat pystyvät välttämään lainaan turvautumista, kun muilla lainamäärät kasvavat. Pidemmällä aikavälillä opiskelijoiden eriytymisellä ja velkaantumisella tulee varmasti olemaan seurauksia nuorten aikuisten valmiuksiin tehdä suuria elämänpäätöksiä, kuten ostaa asuntoa tai perustaa perhettä, kun taloudellinen asema on aikaisempaa heikompi.

Näillä perusteilla SYL toivoo, että opiskelijoiden toimeentuloon kohdistuvia heikennyksiä perutaan tai ainakin kohtuullistetaan. Erityisen huolissaan SYL on kaikkein pienituloisimmista opiskelijoista, joilla ei tilanteensa vuoksi ole mahdollisuutta paikata toimeentuloaan työnteolla. Tämän vuoksi leikkauksia olisi perusteltua kohtuullistaa ainakin

niiltä osin, kuin ne heikentävät kaikkein pienituloisimpien opiskelijoiden saamien etuuksien kokonaismäärää.

Lisätietoja

Sakari Tuomisto
Sosiaalipolitiikan asiantuntija
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
sakari.tuomisto@syl.fi
040 687 6353